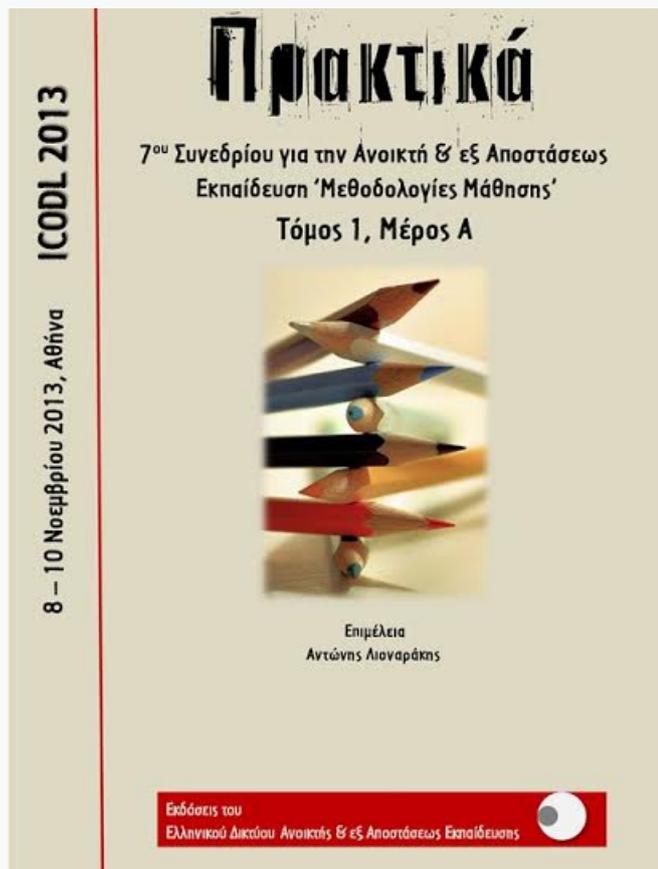


## Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 7, Αρ. 1Α (2013)

Μεθοδολογίες Μάθησης



Το ψηφιακό σύστημα τηλεδιάσκεψης  
Flashmeeting: Η περίπτωση του προγράμματος “I  
am not Scared”

*Στέφανος Αρμακόλας, Δημήτρης Αλιμήσης,  
Χρήστος Παναγιωτακόπουλος*

doi: [10.12681/icodl.540](https://doi.org/10.12681/icodl.540)

## Το ψηφιακό σύστημα τηλεδιάσκεψης Flashmeeting: Η περίπτωση του προγράμματος “I am not Scared”

### The Flashmeeting digital videoconferencing system: The case of the “I am not Scared” project

<p><b>Στέφανος Αρμακόλας</b> Υπ. Διδάκτορας Π.Τ.Δ.Ε. Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. stefarmak@upatras.gr</p>	<p><b>Δημήτρης Αλιμής</b> Καθηγητής Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. alimisis@otenet.gr</p>	<p><b>Χρήστος Παναγιωτακόπουλος</b> Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Πατρών cranag@upatras.gr</p>
--	---	--

#### Abstract

Distance learning helps to cover the geographical and time constraints. The development of technology offers the right tools in order to address the constraints and a lot of educational organizations (especially higher education) use systems and methodologies in distance learning. The Educational Technology Lab ([www.etlab.eu](http://www.etlab.eu)) of the Higher School of Pedagogical & Technological Education (ASPETE) in Patras supports modern educational practices, such as Web Based Learning through Synchronous Audiographic Conferencing. In this context and in this paper we present the use of the digital platform Flashmeeting in order to study the phenomenon of school bullying, as it was exploited through the project "I am not Scared" in the European Lifelong Learning Programme (Policy cooperation and Innovation). The project was designed to identify the best European practices and develop strategies for the prevention and treatment of the phenomenon of bullying. This paper presents the first data of assessing the effectiveness of the Flashmeeting platform videoconferencing, using the interview as a tool to collect data, which show that the use of the digital platform during the discussions among the European partners on dealing with the phenomenon of school violence had positive results.

**Keywords:** *teleconferencing, “I am not Scared” project, FlashMeeting.*

#### Περίληψη

Η εκπαίδευση από απόσταση έρχεται να συμβάλλει στην κάλυψη των γεωγραφικών και των χρονικών περιορισμών. Για την αντιμετώπιση των περιορισμών η ανάπτυξη της τεχνολογίας προσφέρει τα κατάλληλα εργαλεία και πολλοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί (κυρίως της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) εφαρμόζουν συστήματα και μεθοδολογίες εκπαίδευσης από απόσταση ή αλλιώς τηλεεκπαίδευσης. Το Εργαστήριο Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας ([www.etlab.eu](http://www.etlab.eu)) της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής & Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε) στην Πάτρα υποστηρίζει τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές, όπως η Τηλεκπαίδευση (μέσω Διαδικτύου και μέσω κατάλληλου εξοπλισμού). Σε αυτό το πλαίσιο και σε αυτήν την εργασία παρουσιάζεται η χρήση της ψηφιακής πλατφόρμας Flashmeeting για τη μελέτη του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού, έτσι όπως αναλύθηκε και αξιοποιήθηκε μέσα από το πρόγραμμα "I am not Scared" στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Δια Βίου Μάθησης (Πολιτική Συνεργασίας και Καινοτομίας). Το πρόγραμμα είχε ως σκοπό να προσδιορίσει τις καλύτερες ευρωπαϊκές πρακτικές και να αναπτύξει στρατηγικές για την πρόληψη και

την αντιμετώπιση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα πρώτα στοιχεία της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της πλατφόρμας τηλεδιασκέψεων Flashmeeting, με εργαλείο λήψης δεδομένων τη συνέντευξη. Από αυτά φαίνεται, ότι η χρήση της ψηφιακής πλατφόρμας στη συζήτηση μεταξύ των Ευρωπαίων εταίρων σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου της σχολικής βίας είχε θετικά αποτελέσματα.

**Λέξεις-κλειδιά:** Τηλεδιάσκεψη, Flashmeeting, "I am not scared" project.

## 1. Εισαγωγή

Οι τεχνολογικές εξελίξεις στις πλατφόρμες επικοινωνίας και στην εκπαίδευση επιτρέπουν: (α) τη διαβίβαση όσων ο δάσκαλος θέλει να δώσει στους εκπαιδευόμενούς του, δηλαδή πληροφορίες ("σελίδων" με κείμενο και γραφικά), και (β) την ταυτόχρονη μετάδοση εικόνας και ήχου σε ένα "παράθυρο" της οθόνης υπολογιστή. (Panagiotakopoulos, Lionarakis, Xenos, 2003).

Η σύγχρονη επικοινωνία υποστηρίζει την ενίσχυση της μαθησιακής κοινότητας (Dawson, 2006) και την επιτάχυνση της ροής των πληροφοριών σε μια ομάδα (Carr, 2004), και προσφέρει άμεση ανατροφοδότηση και δυνατότητες αλληλεπίδρασης στους εκπαιδευόμενους (Alimisis & Plessas, 2011).

Όπως αναφέρει ο Αναστασιάδης (2008α και 2008β), η τηλεεκπαίδευση συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός αλληλεπιδραστικού περιβάλλοντος συνεργατικής μάθησης υπό παιδαγωγικές προϋποθέσεις. Η ικανοποίηση των εκπαιδευόμενων εξαρτάται από το επίπεδο αλληλεπίδρασης με τους εκπαιδευτικούς αλλά και με τους άλλους εκπαιδευόμενους. Η τηλεδιάσκεψη υπό παιδαγωγικές και τεχνολογικές προϋποθέσεις μπορεί να συμβάλει σε ένα περιβάλλον που ενισχύει την αλληλεπίδραση, όχι μόνο σε ένα περιβάλλον ανταλλαγής δεδομένων (ήχου, εικόνας, βίντεο) αλλά σε ένα περιβάλλον ανταλλαγής απόψεων, τεκμηρίωσης, επικοινωνίας, συνεργασίας. Έτσι, ο χρήστης έχει τη δυνατότητα, μέσω κατάλληλων συνδέσεων (links) από το μαθησιακό περιβάλλον να επισκεφθεί, εικονικές βιβλιοθήκες, άρθρα και βιβλιογραφία που εκτίθενται στον Παγκόσμιο ιστό από εκπαιδευτικά ιδρύματα, αλλά και on-line επιστημονικά περιοδικά (Panagiotakopoulos, Lionarakis, Xenos, 2003).

Ο σκοπός της εργασίας είναι να διερευνήσει σε ένα πρώτο στάδιο την αποτελεσματικότητα ενός εργαλείου διεξαγωγής τηλεδιάσκεψης, της πλατφόρμας Flashmeeting, για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε επίκαιρα και σημαντικά εκπαιδευτικά προβλήματα, όπως είναι αυτό της σχολικής βίας (bullying), το οποίο τείνει να πάρει ανησυχητικές διαστάσεις στα σχολεία (Marinopoulos, Gavrioliadi, Alimisis, 2012). Στην εργασία παρουσιάζονται ως μελέτη περίπτωσης, τα αποτελέσματα συνεντεύξεων αναφορικά με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του μέσου που χρησιμοποιήθηκε σε τρεις τηλεδιασκέψεις, από την πλευρά των συμμετεχόντων. Οι τηλεδιασκέψεις διεξήχθησαν μέσω του Flashmeeting και πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος "I am not scared" με συμμετοχή 7 ευρωπαϊκών εταίρων, το οποίο είχε ως θέμα, ακριβώς τα φαινόμενα του σχολικού εκφοβισμού (school bullying) και του κυβερνο-εκφοβισμού (cyber-bullying).

## 2. Μελέτη περίπτωσης

### 2.1 Το πρόγραμμα «I am not scared»

Με τον όρο «σχολικό εκφοβισμό», εννοούμε μία διαρκή μορφή βίας, ασκούμενη σε νεαρά άτομα μέσω μίας ευρείας κατηγορίας λεκτικών, σωματικών ή ψυχολογικών πράξεων, που μπορεί να αρχίζουν από το απλό «πείραγμα» ή την παρενόχληση έως την άσκηση σωματικής βίας και ξυλοδαρμού (Espelage & Swearer, 2003; CDC, 2012). Ο

σχολικός εκφοβισμός με την ηλεκτρονική μορφή του (cyber-bullying), μπορεί να εμφανιστεί με χρήση μέσων όπως το e-mail, τα γραπτά μηνύματα σε chat rooms ή σε συστήματα instant messaging, τα μηνύματα, οι εικόνες ή τα βίντεο που αναρτώνται σε ιστοσελίδες ή αποστέλλονται μέσω κινητών τηλεφώνων (CDC, 2012). Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού είναι μια πραγματικότητα που η αντιμετώπισή της αποτελεί πρόκληση για όλα τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα.

Το πρόγραμμα "I am not Scared" (2010-2012) χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του Προγράμματος Δια Βίου Μάθησης (KA1 Πολιτική Συνεργασίας και Καινοτομίας No 511645-2010-LLP-IT-KA1-KA1SCR), με σκοπό να προσδιορίσει τις καλύτερες ευρωπαϊκές στρατηγικές για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού (Marinopoulos, Gavriadi, Alimisis, 2012). Ο ιστότοπος του προγράμματος "I Am Not Scared" (<http://iamnotscared.pixel-online.org/>) δημιουργήθηκε από τους εταίρους με σκοπό να παρέχει πρόσβαση σε:

- Κριτικές εκδόσεις για τον σχολικό εκφοβισμό.
- Καλές πρακτικές για την πρόληψη και την αντιμετώπιση σχολικού εκφοβισμού.
- Μελέτες περίπτωσης για τον σχολικό εκφοβισμό.
- Εθνικές εκθέσεις και διακρατικές εκθέσεις σχετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού.
- Ευρωπαϊκή στρατηγική για την αντιμετώπιση σχολικού εκφοβισμού.

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν οι εταίροι του έργου από 7 ευρωπαϊκές χώρες, δημόσιες αρχές, σχολεία, εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς, εμπειρογνώμονες και συνεργαζόμενοι φορείς

## 2.2 Η πλατφόρμα σύγχρονης τηλεκπαίδευσης Flashmeeting

Το εργαλείο Flashmeeting κυκλοφόρησε στο μαθησιακό περιβάλλον του LabSpace του Open University της Μεγάλης Βρετανίας <http://fm.ea-tel.eu/> τον Οκτώβριο του 2006. Μέχρι στιγμής έχουν γίνει πολλές συναντήσεις, συνεδριάσεις, δοκιμές και τηλεδιασκέψεις (Tomadaki & Scott, 2008).

Το FlashMeeting είναι μία εφαρμογή τηλεδιάσκεψης η οποία «τρέχει» σε μια ιστοσελίδα με την προσθήκη του Adobe Flash. Επιτρέπει έως και 25 συμμετέχοντες να συνδεθούν από οπουδήποτε στον κόσμο με ένα απλό κλικ σε μια διεύθυνση URL. Όταν υποβληθούν οι λεπτομέρειες κράτησης μέσω μιας ηλεκτρονικής φόρμας, το σύστημα δημιουργεί ένα URL, το οποίο μπορεί στη συνέχεια να διαβιβαστεί στους συμμετέχοντες από το πρόσωπο που δημιούργησε τη συνεδρία τηλεδιάσκεψης.

Κατά τη διάρκεια της τηλεδιάσκεψης ένα μόνο άτομο μπορεί κάθε φορά να μιλήσει ενώ οι υπόλοιποι συμμετέχοντες χρήστες μπορούν με μια συμβολική κίνηση του ηλεκτρονικού χειριού να περιμένουν τη σειρά τους ή να διακόψουν τον τρέχοντα ομιλητή για την συνέχιση της διαδικασίας. Άλλοι τρόποι επικοινωνίας είναι η συνομιλία με κείμενο (chat), ανταλλαγή URL, η ψηφοφορία και οι δείκτες της διάθεσης των συμμετεχόντων. Όλες οι συνεδριάσεις και όλες οι αλληλεπιδράσεις καταγράφονται για μελλοντική χρήση ή για τους σκοπούς της έρευνας. Τα δεδομένα που παράγονται από τις δημόσιες συνεδριάσεις δημοσιεύονται ή παραμένουν ανώνυμα σύμφωνα με τις αρχικές επιλογές των οργανωτών.

## 2.3 Οι διαδικτυακές συνεδρίες για την μελέτη της σχολικής βίας

Διεξήχθησαν 3 διαδικτυακές συναντήσεις στο Εργαστήριο Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. στην Πάτρα .

Η 1<sup>η</sup> διεξήχθη στις 26/03/2012 με συμμετοχή 8 εκπαιδευτικών, η 2<sup>η</sup> στις 23/04/2012 με συμμετοχή 6 εκπαιδευτικών και η 3<sup>η</sup> στις 07/05/2012 με τη συμμετοχή 6 εκπαιδευτικών,

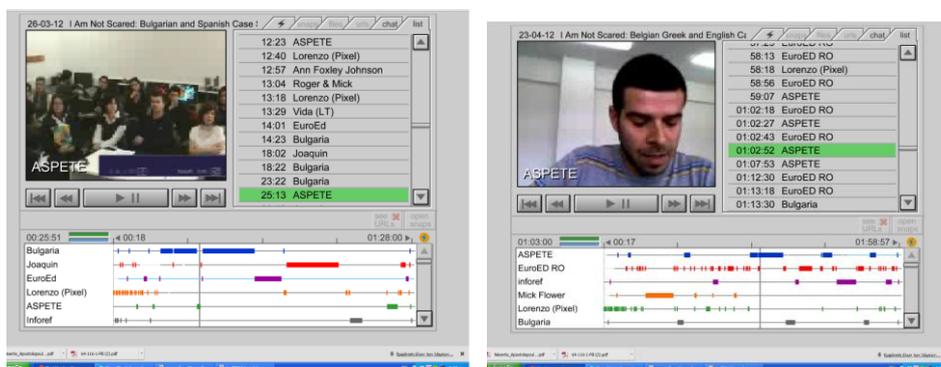
μελών της Ελληνικής ομάδας του έργου. Επιπροσθέτως συμμετείχαν από απόσταση εκπρόσωποι- εκπαιδευτικοί από τις 7 χώρες εταίρους του έργου.

Ο σκοπός αυτών των συναντήσεων ήταν η παρουσίαση από κάθε χώρα των μελετών περίπτωσης, ο μετέπειτα σχολιασμός τους, η ανταλλαγή και η σύγκριση εμπειριών και η υιοθέτηση καλών πρακτικών σχετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού.

Συγκεκριμένα η διαδικασία είχε ως εξής: ένας εκπρόσωπος από κάθε χώρα παρουσίαζε τις μελέτες που είχε ετοιμάσει η ομάδα έργου. Στην συνέχεια έπαιρνε τον λόγο κάποιος συνάδελφος από άλλη χώρα για να θέσει ερωτήματα ή να προσθέσει κάτι επί του θέματος. Ακολουθούσε συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων.

Τα κυριότερα σημεία που αφορούσαν τις ελληνικές μελέτες και που συζητήθηκαν ήταν τα ακόλουθα:

- Η μεγάλη αλλαγή που έχει συντελεστεί στη σύνθεση του πληθυσμού της Ελλάδας τα τελευταία 20 χρόνια λόγω της εισροής πολλών μεταναστών από βαλκανικά και ανατολικοευρωπαϊκά κράτη και τελευταία από κράτη της Αφρικής και της Ασίας έχει προκαλέσει μεταβολές και στη σύνθεση του σχολικού πληθυσμού. Αυτός είναι ένας από τους κύριους λόγους της αύξησης των κρουσμάτων σχολικού εκφοβισμού βασιζόμενων σε εθνο-πολιτισμικές διαφορές. Έτσι είναι πολύ σημαντικό να ληφθούν μέτρα από τη μεριά των εκπαιδευτικών φορέων, κυρίως μέσω της ενίσχυσης της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, για την άμβλυνση του φαινομένου.
- Τρεις από τις συνολικά έντεκα μελέτες περίπτωσης αναφέρονται σε περιπτώσεις cyber-bullying, μία μορφή σχολικού εκφοβισμού που τα τελευταία χρόνια έχει αυξητικές τάσεις και στην Ελλάδα. Παρόλο που το cyber-bullying λαμβάνει χώρα εκτός των χώρων του σχολείου, κάθε σχολείο είναι υποχρεωμένο να πάρει μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου και το θέμα της ευθύνης του σχολείου αποτέλεσε θέμα προς συζήτηση



Εικόνα 1- Στιγμιότυπο του Flashmeeting κατά την 1η διαδικτυακή συνεδρία 26/03/2012 (αριστερά).

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση της Ελληνικής μελέτης από εκπαιδευτικό της ομάδας έργου της ΑΣΠΑΙΤΕ κατά την 2η διαδικτυακή συνεδρία 23/04/2012

- Τα τελευταία δύο χρόνια η Ελλάδα πλήττεται από την οικονομική κρίση. Αυτή η κατάσταση είναι λογικό να επηρεάζει όλες τις πτυχές της ελληνικής κοινωνίας, συνεπώς και η εκπαίδευση στην Ελλάδα έχει επηρεαστεί. Η ανεργία, η μείωση των μισθών, η φτώχεια, μεταξύ άλλων, έχουν δημιουργήσει ένα εκρηκτικό μείγμα στην κοινωνία και ασφαλώς οι μαθητές δεν θα μπορούσαν να μείνουν ανεπηρέαστοι από όλη αυτή την κατάσταση.

- Το γεγονός ότι δεν προβλέπεται μόνιμη θέση συμβούλου στα ελληνικά σχολεία είναι ένα σημαντικό πρόβλημα αναφορικά με τον σχολικό εκφοβισμό.

Όλοι οι συμμετέχοντες στη διαδικτυακή συνάντηση σχολίασαν τις ελληνικές μελέτες περίπτωσης και έκαναν χρήσιμες παρατηρήσεις. Κάποιοι από αυτούς σχολίασαν κάποιες συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης στις οποίες εστιάστηκε το ενδιαφέρον τους, ενώ

κάποιοι άλλοι έκαναν έναν γενικότερο σχολιασμό για την κατάσταση στην Ελλάδα αναφορικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Πολλοί αναφέρθηκαν στις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στις ελληνικές μελέτες περίπτωσης κι αυτές της χώρας τους και πιο συγκεκριμένα τόνισαν ότι η βασική διαφορά είναι ότι στην Ελλάδα δεν προβλέπεται μόνιμη θέση συμβούλου στα σχολεία σε αντίθεση με ό, τι συμβαίνει π.χ. στη Βρετανία. Ο σύμβουλος είναι απαραίτητος σε κάθε σχολείο για την πρόληψη και αντιμετώπιση φαινομένων σχολικού εκφοβισμού. Όταν αυτό δεν συμβαίνει, καθήκοντα συμβούλου αναλαμβάνουν οι διευθυντές και οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι δεν είναι επαρκώς προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουν τέτοια φαινόμενα. Είναι όντως αρμοδιότητα του διευθυντή ο χειρισμός ενός τέτοιου φαινομένου, αλλά η παρουσία ενός ειδικού σε θέματα σχολικού εκφοβισμού μπορεί σαφώς να έχει καλύτερα αποτελέσματα σε προληπτικό επίπεδο.

#### **2.4 Μεθοδολογία λήψης δεδομένων και αξιολόγησης**

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την αξιολόγηση της διαδικασίας και του βαθμού της υποστήριξής της μέσω του Flashmeeting στην παρούσα μελέτη περίπτωσης είναι η πραγματοποίηση ημιδομημένης συνέντευξης με τους 3 βασικούς πρωταγωνιστές των 3 συνεδριών καθώς και η καταγραφή σε βίντεο των 3 διαδικτυακών συνεδριών.

Επιλέξαμε την ημιδομημένη συνέντευξη έτσι ώστε ο ερωτώμενος να έχει τη δυνατότητα και τα περιθώρια να αναπτύξει πιο άνετα τις σκέψεις του και να παρουσιάσει τις δικές εμπειρικές παραστάσεις με το δικό του προσωπικό τρόπο (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Επιχειρήσαμε λοιπόν, μέσα από τις συνεντεύξεις να προβάλουμε τα ερωτήματα, έτσι ώστε να συγκεντρώσουμε όλα εκείνα τα απαιτούμενα από την έρευνα στοιχεία. Επιλέχθηκαν 3 εκπαιδευτικοί με μεταπτυχιακές σπουδές στις επιστήμες της αγωγής και με πρωταγωνιστικό ρόλο στις συνεδρίες. Εκ των τριών οι δύο ήταν άνδρες (στο εξής Ν.Μ. και Ν.Φ.) και μία γυναίκα (Γ.Γ.). Οι παραπάνω συμμετείχαν και στις 3 διαδικτυακές συναντήσεις.

Οι συνεντεύξεις δόθηκαν μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Το υλικό των συνεντεύξεων καταγράφηκε, αναλύθηκε σε κατηγορίες με βάση τη μεθοδολογία έρευνας ποιοτικής μορφής δεδομένων (Verma & Mallick, 1999; Mason, 2002). Τα αποτελέσματα των ερωτήσεων που αφορούν, κυρίως, το βαθμό ικανοποίησης από τη χρήση της πλατφόρμας Flashmeeting παρουσιάζεται στην επόμενη ενότητα.

### **3. Αποτελέσματα**

Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα σημαντικότερα σημεία που πρόεκυψαν από τις συνεντεύξεις με τους 3 εκπαιδευτικούς.

**Ερώτηση 1:** Πόσο χρήσιμη ήταν η χρήση της ψηφιακής πλατφόρμας Flashmeeting στην συζήτηση των περιπτώσεων σχολική βίας με τους εταίρους του I am not scared project;

Οι τρεις εκπαιδευτικοί βρήκαν χρήσιμη την χρήση της ψηφιακής πλατφόρμας. Πιο συγκεκριμένα :

Ο Ν.Μ. αναφέρει ότι: «...μπορέσαμε να συζητήσουμε τις εμπειρίες μας από τα περιστατικά βίας που διαπιστώσαμε σε βάθος και με λεπτομέρεια, όπως επιτρέπει η προφορική επικοινωνία. Το σημαντικότερο πλεονέκτημα ήταν ότι υπήρχε άμεση ανατροφοδότηση, καθώς τα περιστατικά που περιγράφονταν από τον εκάστοτε ομιλητή, σχολιάζονταν άμεσα από τους δέκτες, οι οποίοι μπορούσαν να παρέμβουν και να κάνουν διευκρινιστικές ερωτήσεις και να καταθέσουν τη δική τους άποψη...».

Είναι ενδιαφέρουσα η άποψη της Γ.Γ., η οποία αναφέρει: «...Θεωρώ ότι η ψηφιακή πλατφόρμα Flashmeeting ήταν αρκούντως λειτουργική αναφορικά με τις διαδικτυακές συναντήσεις για τους σκοπούς του I am not scared project...».

Ο Ν.Φ. αναφέρει : «...Ήταν πολύ χρήσιμη, γιατί αναπτύχθηκαν όλες οι απόψεις και

είχαμε τη δυνατότητα να δούμε το πρόβλημα στην ολότητά του. Όμως κάποιες φορές, είχαμε παράλληλους μονολόγους, πράγμα που δε βοηθούσε...».

**Ερώτηση 2:** Πιστεύετε ότι σας βοήθησε να μεταφέρετε τις εμπειρίες σας από το πρόγραμμα στους εταίρους;

Όπως ο Ν.Μ. αναφέρει: «.. η δυνατότητα αυτού του είδους συνομιλίας μάς διευκόλυνε στο να εξηγήσουμε με πιο αναλυτικό και παραστατικό τρόπο τις εμπειρίες που βιώσαμε, γεγονός που δε θα ήταν εφικτό με μια απλή γραπτή αναφορά, που θα περιόριζε την επικοινωνία μας σε τυπικό επίπεδο. Επίσης, ο φιλικός και λιγότερο επίσημος τόνος που επιτεύχθηκε μέσω της χρήσης της πλατφόρμας συνετέλεσε στο να μεταφέρουμε όχι μόνο τις εμπειρίες μας από το πρόγραμμα, αλλά και τα συναισθήματα που βιώσαμε μέσα από αυτή τη δουλειά...».

Η Γ.Γ. αναφέρει: «... με βοήθησε να μεταφέρω τις εμπειρίες μου από το project στους εταίρους. Αν και δεν είχα εργαστεί στο παρελθόν σε αυτή την πλατφόρμα μπορώ να πω ότι κατάλαβα – έπειτα κι από την επεξήγηση του υπεύθυνου για τα τεχνικά θέματα – αμέσως τη «φιλοσοφία» της και συνεπώς δεν δυσκολεύτηκα καθόλου αναφορικά με το χειρισμό της. Επίσης είναι αρκετά λειτουργική η εφαρμογή άμεσων γραπτών μηνυμάτων (chat) καθώς τις λίγες φορές που οι εταίροι δεν άκουγαν καθαρά τι έλεγα με ενημέρωναν μέσω αυτής της εφαρμογής...».

Ο Ν.Φ. παρατήρησε: «...βοήθησε πολύ, γιατί είχαμε ανταλλαγή απόψεων και κατανοήσαμε σε μεγάλο βαθμό ότι το πρόβλημα της σχολικής βίας είναι ευρωπαϊκό και όχι μόνο Ελληνικό. Εκτός αυτού πρόκειται για ένα φλέγον πάντα ζήτημα που απασχολεί και θα απασχολεί τα σχολεία, τους μαθητές, τους διδάσκοντες και θα πρέπει πάντα να είναι αντικείμενο συζήτησης για να εξευρίσκονται λύσεις κάθε φορά...».

**Ερώτηση 3:** Σας βοήθησε η πλατφόρμα να γνωρίσετε τις εμπειρίες των εταίρων σχετικά με την σχολική βία;

Η διαδραστική μορφή της πλατφόρμας επέτρεψε την ανταλλαγή απόψεων αναφορικά με τους τρόπους αντιμετώπισης που επιλέχθηκαν σε κάθε περίπτωση, καθώς και τη διατύπωση πληθώρας προτάσεων. Συγκεκριμένα ο Ν.Μ. αναφέρει: «...στις ηλεκτρονικές συζητήσεις μας είχαμε την ευκαιρία να ακούσουμε τις εμπειρίες ανθρώπων που βιώνουν στα σχολεία παρόμοια περιστατικά με αυτά που αντιμετωπίζουμε εμείς στην χώρα μας, καθώς και το πλαίσιο στο οποίο λαμβάνουν χώρα, γεγονός που αποδείχθηκε πολύ ωφέλιμο για την πλήρη κατανόηση του φαινομένου...».

Η Γ.Γ. σχολίασε: «...Θεωρώ ότι η πλατφόρμα με βοήθησε σε ικανοποιητικό βαθμό να γνωρίσω τις εμπειρίες των εταίρων σχετικά με τη σχολική βία. Αντίστοιχα, όπως τη βρήκα χρηστική ως ομιλών έτσι τη βρήκα και ως ακροατής...» και ο Ν.Φ. παρατήρησε το εξής αρνητικό στοιχείο: «...Βοήθησε αν και όχι ικανοποιητικά. Περισσότερο χρήσιμες ήταν οι εκδόσεις και τα άρθρα. Σε κάποιες περιπτώσεις δεν βοήθησε πολύ και η τεχνολογία, επειδή ο ήχος χανόταν. Πάντως ήταν μια πολύ χρήσιμη αρχική εμπειρία...».

**Ερώτηση 4:** Πιστεύετε ότι υπήρξε ικανοποιητική αλληλεπίδραση με τους εταίρους;

Υπήρξε αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων παρά τις μικρές τεχνικές δυσκολίες. Πιο συγκεκριμένα:

Ο Ν.Μ. αναφέρει : «Καθώς ήταν η πρώτη φορά που συμμετείχα σε τέτοιου είδους ηλεκτρονική επικοινωνία, την βρήκα πραγματικά ωφέλιμη και ενισχυτική στην αμφίδρομη μορφή που πρέπει να έχει η επικοινωνία. Βρήκα επίσης διασκεδαστική και επωφελή για την αμεσότητα της επικοινωνίας μας και την αποστολή σύντομων γραπτών μηνυμάτων στην πλατφόρμα...».

Η Γ.Γ. σχολιάζει: «...θεωρώ ότι η αλληλεπίδραση ήταν υπέρ το δέον ικανοποιητική καθώς αφενός ο κάθε εταίρος είχε επαρκή χρόνο να εκθέσει τις απόψεις του και αφετέρου οι υπόλοιποι εταίροι είχαν χρόνο να σχολιάσουν τις απόψεις αυτές. Κι όλα αυτά μέσα ένα πλαίσιο υγιούς και εποικοδομητικού διαλόγου· κάτι στο οποίο βοήθησε και η πλατφόρμα

Flashmeeting μέσω των λειτουργιών queue και chat...».

Ο Ν.Φ. αναφέρει : «...Υπήρξε, όχι όμως τόσο ικανοποιητική όσο περίμενα...». Επίσης προσθέτει: «... Πιο πολλές συναντήσεις, πιο πολλές μελέτες περιπτώσεων και διάχυση των επιστημονικών πορισμάτων στις τοπικές κοινωνίες. Επίσης εφαρμογή στα σχολεία του μοντέλου έρευνα-δράση...».

#### 4. Συμπεράσματα

Από τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν παραπάνω καθώς και από την ανάλυση των βίντεο όπως καταγράφηκαν από την πλατφόρμα, προκύπτει ο θετικός αντίκτυπος που είχε για τους εκπαιδευτικούς η συμμετοχή στις διαδικτυακές συναντήσεις του προγράμματος “*I Am not Scared*”, αναφορικά με την μελέτη του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού και των τρόπων με τους οποίους μπορεί να αντιμετωπιστεί.

Ειδικά η επικοινωνία και συζήτηση με τους εταίρους αποδείχθηκε κάτι παραπάνω από ωφέλιμη, καθώς έδειξε ότι ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα φαινόμενο που αφορά όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και η ανταλλαγή απόψεων, εμπειριών και προτάσεων πάνω σε αυτό το θέμα αποτέλεσαν εφόδια για την πιο αποτελεσματική μελέτη και αντιμετώπιση του φαινομένου.

Η χρήση της ψηφιακής πλατφόρμας Flashmeeting αποδείχθηκε πραγματικά χρήσιμη για την επικοινωνία των εκπαιδευτικών της Ελληνικής ομάδας με τους εταίρους του προγράμματος, καθιστώντας την πιο άμεση και πιο διαδραστική.

Το Flashmeeting βοήθησε σημαντικά στη μεταφορά των εμπειριών των εκπαιδευτικών στους εταίρους, διότι τους επέτρεψε την περιφραστική ανάλυσή τους με πιο άμεσο τρόπο. Η αλληλεπίδραση με τους εταίρους ήταν πολύ ικανοποιητική και επέτρεψε όχι μόνο τη μετάδοση πληροφοριών (κάτι που θα μπορούσε να έχει επιτευχθεί και με άλλο τρόπο), αλλά κυρίως την ουσιαστική επικοινωνία και την «αίσθηση της ομάδας». Βεβαίως θα πρέπει να αναφέρουμε την παρουσία κάποιων τεχνικών προβλημάτων ήχου και εικόνας τα οποία όμως συνήθως λύνονταν γρήγορα. Ένα ακόμα αρνητικό σημείο σε κάποιες περιπτώσεις (ευτυχώς λίγες) ήταν ότι αντί για συζήτηση γίνονταν μονόλογοι, που δεν επέτρεπαν την ανάπτυξη ικανοποιητικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων.

Η συζήτηση και ανάλυση των μελετών περίπτωσης μέσω της σύγχρονης τηλεκπαίδευσης και των βίντεο έτσι όπως καταγράφηκαν από την πλατφόρμα Flashmeeting, κατέδειξαν ότι οι συνεδρίες βοήθησαν τους εκπαιδευτικούς να συνειδητοποιήσουν τη σπουδαιότητα των μελετών των περιπτώσεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, να συγκρίνουν και να τις αντιπαραθέσουν με τις αντίστοιχες ελληνικές περιπτώσεις και να αξιοποιήσουν τα δεδομένα και τις πληροφορίες για την επίλυση αντίστοιχων προβλημάτων στις άλλες χώρες. Η πλατφόρμα τους βοήθησε επίσης, να αντιληφθούν ότι το φαινόμενο μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες και ότι η έκταση την οποία έχει λάβει οφείλεται στην έλλειψη ενημέρωσης της σχολικής κοινότητας και στην αδυναμία διαχείρισης περιστατικών εκφοβισμού στους κόλπους του σχολείου.

Αν και τα αποτελέσματα προέρχονται μόνο από 3 συνεδρίες και 3 συνεντεύξεις έχουμε σοβαρές ενδείξεις ότι η ψηφιακή πλατφόρμα Flashmeeting ως εργαλείο της Εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μπορεί να βοηθήσει στην ανάδειξη και στην επίλυση προβλημάτων στην εκπαιδευτική κοινότητα. Σε σχέση με το συγκεκριμένο πρόγραμμα, το Flashmeeting έδειξε ότι μπορεί να το υποστηρίξει πολύ καλά και όπως φαίνεται το εργαλείο μπορεί να αξιοποιηθεί σε προσπάθειες διεξαγωγής τηλεδιάσκεψης για περαιτέρω μελέτη και έρευνα παρόμοιων εκπαιδευτικών θεμάτων. Άλλωστε, όπως σχολιάστηκε και στη συνέντευξη είναι έκδηλο το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών για ενημέρωση πάνω σε θέματα πρόληψης: «...πιο πολλές συναντήσεις, πιο πολλές μελέτες περιπτώσεων και διάχυση των επιστημονικών πορισμάτων στις τοπικές κοινωνίες...», κάτι που θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί και μέσα από το μοντέλο έρευνα-δράση.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη βοήθεια και τέτοιων εργαλείων όπως το Flashmeeting, μπορεί να συμβάλλει στην εγκαθίδρυση μίας κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής, που θα μπορούσε να περιορίσει την έκταση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού, τώρα και στο μέλλον. Οι ενέργειες για την πρόληψη θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω στο θέμα και την εφαρμογή εμπειρικών διδακτικών μεθόδων οι οποίες ενισχύουν την ομαδική εργασία, τη συνεργασία, την αυτοεκτίμηση και την ενσυναίσθηση (Marinopoulos, Gavriadi, Alimisis, 2012).

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να είναι η λύση για σειρά προβλημάτων που αντιμετωπίζει η συμβατική σχολική εκπαίδευση αν χρησιμοποιείται με τις κατάλληλες προϋποθέσεις και καλά σχεδιασμένη αξιοποίηση της τεχνολογίας. Οι τεχνολογίες, είτε μέσα από την αυτοδύναμη είτε από την συμπληρωματική εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση έχουν ένα ρόλο ουσιαστικό, ο οποίος προσδιορίζει το μέλλον της σχολικής εκπαίδευσης (Λιοναράκης, 2011).

Σε κάθε περίπτωση, τα πρώτα αυτά ενδεικτικά αποτελέσματα της εργασίας χρειάζονται περαιτέρω και σε βάθος διερεύνηση, ώστε να αναδειχτούν τα ισχυρά και τα αδύνατα σημεία του μέσου. Θα πρέπει επίσης, να συγκριθούν συγκεκριμένες παιδαγωγικές παράμετροι χρήσης μεταξύ των διαφόρων εφαρμογών τηλεδιάσκεψης, ώστε να προκύψουν πιο καθαρά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα στη χρήση κάθε εργαλείου.

Είναι αναγκαίο τέλος, να αναπτυχθούν μεθοδολογίες χρήσης που θα αμβλύνουν ή θα μειώνουν τις αρνητικές επιδράσεις, οι οποίες αντικειμενικά δεν είναι δυνατόν να εξαλειφθούν εντελώς κατά τη διεξαγωγή του εκπαιδευτικού έργου με τη χρήση του Flashmeeting, όπως άλλωστε και με κάθε άλλο εργαλείο τηλεδιάσκεψης.

## Βιβλιογραφία

- Αναστασιάδης, Π. (2008α). Η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη στο Σύγχρονο Σχολείο: Πλαίσιο Διδακτικού Σχεδιασμού. Στο: *Πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή: Οι Τεχνολογίες της Επικοινωνίας και της Πληροφορίας στην Εκπαίδευση*. Λεμεσός 25-28 Σεπτεμβρίου 2008.
- Αναστασιάδης, Π. (2008β). *Η Τηλεδιάσκεψη στην Υπηρεσία της Δια Βίου Μάθησης και της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης-Παιδαγωγικές εφαρμογές Συνεργατικής Μάθησης από απόσταση στην Ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg
- Λιοναράκης Α., (2011), Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας και εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. *Πρακτικά 2<sup>ο</sup> Πανελληνίου Συνεδρίου ένταξη και χρήση ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική διαδικασία*. Ανακτήθηκε 16/2/2013 από: <http://www.cetl.elemedu.upatras.gr/proc2/proceedings/1-0009.pdf>
- Alimisis, D. & Plessas, A. (2011). Teacher Distance Training in Educational Robotics through Synchronous Audiographic Conferencing: towards a learner-centered approach. In, *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications 2011* (pp. 901-906). Chesapeake, VA: AACE. Retrieved 18/1/2013 from <http://www.editlib.org/p/37977>
- Carr, S. (2000). As distance education comes of age, the challenge is keeping the students. *Chronicle of Higher Education*, 46(23), A39-A41.
- CDC (2012). *Understanding Bullying*. USA: National Center for Injury Prevention and Control. Retrieved 15/1/2013 from <http://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/bullyingfactsheet2012-a.pdf>
- Cohen, L. Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. London: Loutledge Falmer.
- Dawson, S. (2006). A study of the relationship between student communication interaction and sense of community. *Internet and Higher Education*, 9(3),153-162.
- Espelage, D. & Swearer, S.M. (2003). Research on school bullying and victimization: what we learned and where do we go from here? *School Psychology Review*, 32(3), 365-383.
- Lionarakis, A. (2008). The theory of distance education and its complexity. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*. Retrieved 12/1/2013 from <http://www.eurodl.org/materials/contrib/2008/Lionarakis.htm>
- Marinopoulos, N., Gavriadi, G., Alimisis, D., (2012). *Analysis of the Greek Case Studies*, I am not scared project, Technical Report. Ανακτήθηκε 12/1/2013 από τη διεύθυνση

<http://www.etlab.eu/files/WP3.C%20-%20National%20Situation%20Report%20Form%20-%20Section%202%2030-6-2012.pdf>

- Mason, J. (2002). *Qualitative Research*. London: SAGE
- Panagiotakopoulos, C., Lionarakis, A., Xenos, M. (2003). Open and Distance Learning: Tools of Information and Communication Technologies for Effective Learning. *Proceedings of the Sixth Hellenic-European Conference on Computer Mathematics and its Applications, HERCMA 2003*. Athens 25-27/9/2003, Greece, pp. 361-367.
- Tomadaki E. and. Scott P.J (2008): Videoconferencing in open learning. *Proceedings of the OpenLearn2007*, p.p. 21-27. UK - Milton Keynes: Training and Conference Centre.
- Verma, G.K., Mallick, K. (1999). *Researching Education: Perspectives and Techniques*. London: Falmer Press.